

ՖՐԱՆՍԱ - Վալ Կալոստյան

«ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ»-Ի ԱՄԲՈՂՋ ԳԱՂԱՓԱՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ «ԳԻՒՂ» ՄԸ ԱՏԵՂԾԵԼՆ Է

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ՝ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՑԻՉԻՉՆԵՐՈՒՒ՝ ՌԱԶՄԻԿ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ ԵՒ ԱՆԻ ԿԱՐՄԻՐԵԱՆԻ ՀԵՏ

Իսկական մարտահրաւեր է աշխարհի արեւմտեան ափին ստեղծել ամբողջովին արեւմտահայերէնի մէջ ներսուզուած ապրող վայր մը, կրթական «գիւղ» մը, ինչպէս որ կը բնորոշէ Ռազմիկ Փանոսեան, որ մասնակիցները հայերէնով միասնաբար կը ստեղծագործեն, կը յայտնաբերեն, կը սորվին ու կը զուարճանան: Այս ձեւով լեզուն կը հանդիսանայ բնական միջոց մը հաղորդակցութեան եւ ստեղծագործութեան:

2019-ին ալ, – ինչպէս նախորդ տարիները, – Սփիւռքի մէջ արեւմտահայերէնի գործող եւ ապագայ ուսուցիչները Ֆրանսայի արեւմտեան սահմանին, Լեման լիճը եզերող Վալ տ'Ապոնտանս համայնքին մէջ մասնակցեցան նորագոյն մանկավարժական մօտեցումներու եւ միջոցներու ձեռքբերումի արհեստագիտական վարժընթացին եւ զուգահեռաբար ընտելացան պատանեկան ճամբարներու աշխատանոցներուն:

Արդէն երրորդ տարին է, որ Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան (ԳԿՀ) հայկական բաժինը կը կազմակերպէ «Զարմանազան» ամառնային ուսումնական աշխատանոցները Փարիզի համալսարանի Արեւելեան լեզուներու եւ քաղաքակրթութիւններու հիմնարկին՝ ԻՆԱԼ-ՔՕ-ի հետ գործակցաբար, որոնք իսկական ուսումնական խոհանոցներ են: «Զարմանազան» ծրագիրը բազմաբնոյթ է, բաղկացած հիմնական երեք բաժիններէ, որոնք իրարու մէջ ընդելուզուած են: Երրորդ տարին բոլորած ըլլալով՝ որո՞նք են այս ծրագիրը մտայնացողներուն տպաւորութիւնները, եզրակացութիւնները:

«Նոր Յառաջ»-ի հարցումներուն պատասխանեցին Ռազմիկ Փանոսեան՝ (ԳԿՀ) Հայկական բաժնի տնօրէն եւ Անի Կարմիրեան՝ «Զարմանազան» ծրագրի պատասխանատու: Իրարու յաջորդող երկու հարցազրոյցներ, առաջինը՝ ընդհանրական ծրագրային կազմակերպչական հարցերու նուիրուած: Երկրորդը՝ զուտ ուսուցիչներու վերապատրաստման ծրագրին, Անի Կարմիրեանի հետ:

Ա. ԲԱԺԻՆ

«Նոր Յառաջ» - Եթէ մէկը ուզէ «Զարմանազան» ծրագրին մասին ամբողջական պատկերացում մը ունենալ, ինչպէս կը բնորոշէ զայն: Ան բոլորեց իր երրորդ տարին:

Արդեօք գոհացուցի՞չ են արդիւնքները: Ո՞րքանով իրագործուած են ձեր ծրագրած նախագիծերը:

Ռազմիկ Փանոսեան - Անցնող երեք տարիներու ընթացքին բաւական մեծ փորձառութիւն ձեռք ձգեցինք: Պէտք է ըսել որ «Զարմանազան»-ի վերջին ճամբարը ամենէն յաջողն էր՝ թէ՛ ընդհանուր մթնոլորտի եւ թէ՛ գործադրուած ծրագրին առումով: Մեր տեսլականն է՝ «Զարմանազան»-ը համասփիւռքեան շարժումի վերածել: Այս առնչութեամբ կը փափաքինք 2021-ին «Զարմանազան»-ի ճամբար մըն ալ կազմակերպել Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ: Այս պարագան պիտի ներկայացնէ իւրայատուկ մարտահրաւերներ, նկատի ունենալով որ այնտեղ ճնշիչ լեզուն անգլերէնն է: Մենք պէտք է կարենանք հայերէնով միջավայր մը ստեղծել:

Այս ճամբարներուն ամենէն կա-

րեւոր մարտահրաւերը մարդուժ պատրաստելն է: Եթէ հեռուն նայելու ըլլանք, պիտի ուզենք որ օրինակ տասը տարի ետք ալ «Զարմանազան»-ը մնայ եւ ունենայ իր ուղեկիցները, իր ծրագրողները: Այլ խօսքով էականը շարունակականութիւնը ապահովելն է:

Անցեալ երեք տարիներու ընթացքին մօտաւորապէս 200 պատանիներ ու երիտասարդներ, 10-էն 24 տարեկան, յաճախեցին «Զարմանազան»-ի ճամբարը: Առաւել՝ 45 ուսուցիչներ մասնակցեցան վերապատրաստման դասընթացքներուն: Այսպէսով կորիզ մը ստեղծած եղանք, որուն հիման վրայ կարելի պիտի ըլլայ աւելի ընդլայնել մեր գործունէութիւնը:

Աւելցնեմ որ «Զարմանազան»-ի ամենէն գրաւիչ կէտերէն մէկը այն է որ արեւմտահայերէնի հանդէպ խանդավառութիւն մը կը ստեղծէ մասնակցող պատանիներուն եւ երիտասարդներուն մէջ, խանդավառութիւն մը որ կը շարունակուի տարուոյն ընթացքին, ըստ շատ մը ծնողներու: Կարգ մը պատանիներ եւ երիտասարդներ իրենց ծնողներէն կը խնդրեն, որ իրենց հետ

հայերէն խօսին: Ուրիշներ կը հանդիպին քանի մը ժամ կամ քանի մը օր կը հաւաքուին, «զարմանազանեան» միջավայր մը ստեղծելու համար: Կը նշանակէ որ ճամբարը որոշ ազդեցութիւն մը ձգած է իրենց վրայ: Երեւակայեցէ՛ք պատանի մը ծնողքին հարցնէ՛ «Ինչո՞ւ հայերէն չես խօսիր հետս»: Լեզուն պիտի ապրի ու զարգանայ եթէ յաջորդ սերունդը զայն սիրէ ու հայերէնով ուզէ ապրիլ եւ ստեղծել Սփիւռքի մէջ: Այս է «Զարմանազան»-ի հիմնական ներդրումը արեւմտահայերէնի աշխարհին մէջ: Երբեք պիտի չզարմանամ եթէ ապագայի «գրոց-բրոց» հայախօս սերունդին մէկ մասը Սփիւռքի մէջ «Զարմանազան»-էն անցած ըլլայ:

«ՆՅ» - Հիւսիսային Ամերիկայէն արդէն երիտասարդներ ու պատանիներ կը մասնակցին «Զարմանազան»-ի աշխատանոցներուն: Բացի լեզուի խնդրէն, ո՞րն է հոն ճամբար կազմակերպելու նպատակը, քաջողութիւնը:

Ռ.Փ. - Իրականութիւնը այն է, որ Հիւսիսային Ամերիկայի Սփիւռքի կեդրոնը դառնալու ընթացքին մէջ է: Այս առումով անշուշտ չեմ ուզեր նուաստացնել Միշին Արեւելքի կամ Երոպայի կարեւորութիւնը, բայց հոն ունինք քանակը, կայ նաեւ որոշ չափով որակ եւ հետաքրքրութիւն: Կիւլպէնկեանի նման որեւէ համասփիւռքեան կազմակերպութիւն չի կրնար ուրանալ այս իրականութիւնը: Եթէ Սփիւռքը պիտի գոյատեւէ, արտադրէ եւ պահէ իր մշակութային իւրայատկութիւնը, ուրեմն հայախօս Հիւսիսային Ամերիկայի շատ աւելի ծաւալուն ձեւով պէտք է ներգրաւուի տարուող աշխատանքներուն մէջ:

«ՆՅ» - Հետաքրքրականը այն է, որ վերջին երկու տարիներուն «Զարմանազան»-ի ճամբարին մէջ «յայտնաբերեցինք» Հարաւային Ամերիկա մը:

Ռ.Փ. - Այդ երեւոյթը «Զարմանազան»-ի ճամբարին հետ ուղղակի կապ չունի, այն իմաստով որ նախապէս Հարաւային Ամերիկա երթալու որոշում կայացուցեցաւ եւ յետոյ է, որ այնտեղէն ուսուցիչներ եւ երիտասարդ մասնակիցներ ներգրաւուցեցան «Զարմանազան»-ի մէջ: Ըսեմ, որ Հարաւային Ամերիկայի հետ մեր ունեցած նախկին կապը վերահաստատուեցաւ:

Անի Կարմիրեան - Այս ուղղու-

թեամբ աւելցնեմ, թէ անցեալ տարի Արժանթինէն արդէն իսկ 7 հոգի մասնակցած էին: Իսկ այս տարի 20 հոգի մասնակցեցան «Զարմանազան»-ի աշխատանքներուն: Անոնք բոլորն ալ՝ թէ՛ ուսուցիչներ եւ թէ՛ պատանիներ, շատ խանդավառ էին եւ հաստատեցին, որ իրենց ներկայութիւնը կարեւոր է եւ իրենց սերտածը անմիջապէս գործադրելի:

«ՆՅ» - Թերեւս Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը նախապէս կապեր հաստատած էր Հարաւային Ամերիկայի հայ համայնքին հետ, սակայն «յայտնութիւն» էր, դրական անակնկալ էր, որովհետեւ Երոպայէն դիտած՝ Սփիւռքի տեսադաշտին վրայ, Հարաւային Ամերիկայ կորսուած անկիւն մըն է, ձեւով մը պլաստերած, հայկական դիմագիծը կորսնցուցած համայնքի մը պատկերը կը թողուր: Բայց ճիշդ հակառակին ականատեսը եղանք եւ անդրադարձանք, թէ Արժանթինահայութիւնը կազմակերպուած համայնք մըն է, ունի դպրոցական ցանց, տեղացի երիտասարդ ուսուցիչներ, որոնք մեծ սէր, գուրգուրանք ու գիտակցութիւն ունին հայերէնի ուսուցման անհրաժեշտութեան հանդէպ:

Ռ.Փ. - Նիւթը շատ ընդարձակ ըլլալով կ'ուզեմ հոս ընդգծել Հարաւային Ամերիկայի հայ գաղութին իւրայատուկ բնոյթը: Պէտք է ըսել, որ այնտեղի Հայերուն՝ մեր հորիզոնէն դուրս կամ «լքուած» ըլլալը պատճառ եղած է, որ անոնք իրենք իրենց ուժերուն վստահին եւ պահպանեն իրենց ինքնութիւնը, տեղուոյն հայկական հաստատութիւնները եւ կարելիութեան սահմաններուն մէջ նաեւ՝ հայերէն լեզուն: Արժանթինի մեր բարեկամներէն՝ Խաչիկ Տէր Դուկասեան կ'ըսէ՝ «մենք ծայրամասին ծայրամասն ենք»..., եթէ Սփիւռքը ծայրամաս համարենք: Ես անձամբ Արժանթին այցելեցի՝ Կիւլպէնկեանի կրթական եւ լեզուական ծրագրերու իրագործման կարելիութիւնները ուսումնասիրելու նպատակով: Այնուհետեւ Անի Կարմիրեանը («ՆՅ» - Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան արեւմտահայերէնի տարածման աշխատանքներու պատասխանատուն) հոն մեկնեցաւ եւ շուրջ մէկ ամիս ուսուցիչներուն եւ տնօրէններուն հետ աշխատեցաւ: Արժանթինի համայնքին իւրայատուկ ըլլալը կարելի է բացատրել անոր ինքնութիւնը պահպանած չորրորդ

սերունդ ըլլալով: Բայց ի տարբերութիւն այլ գաղութներու, Արժանիքնահայերը երեւակայութեան մէջ չեն ապրեր: Անոնք անդրադարձան որ մանկավարժական եւ հայերէն դասաւանդելու լուրջ հարցեր ունին եւ սիրով ընդառաջեցին գործակցութեան մեր հրաւերին, որ շուտով վերածուեցաւ գործնական քայլերու: Անոնք գեղեցիկ օրինակ կրնան հանդիսանալ այն

խանէ պետութեան չափանիշերուն: Օրինակ Արժանիքնի պարագային պետութիւնը կը ստիպէ, որ ուսուցիչը հետեւի պետական մանկավարժական ծրագրերու: Բայց այնտեղ լեզուն տկարացած է, որովհետեւ Միջին Արեւելքէն եկող ներուժը չեն ունեցած:

Գաղութներ ալ ունինք, որոնք հակառակ պատկերը կը պարզեն՝ լեզուն պահած են, բայց մանկա-

ամէն ինչ հայերէնով է եւ գաղութային որոշ տրամաբանութենէ մը դուրս կը գտնուի: Այսինքն «Զարմանազան»-ին մասնակցիլը քաղաքական արարք մը չէ, գաղափարախօսական արարք մը չէ, այլ՝

մանազան»-ը կը միտի հրամցնելու այն վայրը, ուր օրուան ընթացքին կարելի է տեսականը սերտել եւ միեւնոյն ժամանակ զայն գործնականի մէջ կիրառուած տեսնել:

«Նոր Յառաջ»

Խմբային հաւաքի պահ

«Նոր Յառաջ»

Թատերական բացօթեայ ներկայացում

գաղութներուն, որոնք Կիւլպէնկեանէն միմիայն նիւթական աշակցութիւն կ'ակնկալեն, առանց որեւէ փոփոխութիւն մտցնելու իրենց կրթական համակարգէն ներս, կամ նոյնիսկ ընդունելու որ լուրջ մարտահրաւէրներու առջեւ կը գտնուին իրենց մանկավարժական մօտեցումներուն մէջ:

վարժութեան մակարդակը նուազ առիթ ունեցած է զարգանալու, որ ըստ իս՝ աւելի վտանգաւոր է, որովհետեւ կարեւորը մանկավարժական ճիշդ մեթոտներով ուսուցանելն է՝ եթէ երկարատեւ տեսանկիւնէ դիտենք լեզուին գոյատեւման եւ զայն երիտասարդ սերունդներուն փոխանցելու գրաւականը:

«ՆՅ» - Իրենց մանկավարժական հարցերուն գիտակից եւ գործակցելու տրամադիր այլ գաղութներ ալ կա՞ն:

«ՆՅ» - «Զարմանազան»-ը երրորդ տարին ըլլալով կը կազմակերպուի Ֆրանսայի մէջ: Կազմակերպչական կառուցից մէջ Ֆրանսայէն երկու կարեւոր հաստատութիւններ ներգրաւուած են, որոնց հետ միասնաբար «Զարմանազան» ծրագիրը կ'իրագործուի՝ Ֆրանսական համալսարանի Արեւելեան լեզուներու եւ քաղաքակրթութիւններու հիմնարկը՝ ԻՆԱԼՔՕ-ն եւ Լիոնէն «Հազար ու մէկ աշխարհի ընկերակցութիւն»-ը, որ պատասխանատու է ճամբարի կազմակերպչական ու աւտոնոմ մատակարարման գործերուն: Ուղեկիցներու խմբակին մէջ ալ ֆրանսահայ երիտասարդներու քանակը մեծ է: Բայց պատանիներուն մասնակցութիւնը յարաբերաբար աւելի քիչ է: Զգալի է նաեւ ֆրանսահայ դպրոցներէն ուսուցիչներու սահմանափակ ներկայութիւնը: Ինչպէ՞ս կը մեկնաբանէք այս երեւոյթը:

Ա.Կ. - Աւելցնեմ, թէ Արժանիքնի պարագային յուզիչ երեւոյթը այն էր, որ բոլոր դպրոցները, տնօրէնները եւ համայնքի ղեկավարութիւնը քով-քովի եկան, շուրջ 128 հոգի, եւ բոլորը միասին մասնակցեցան Կիւլպէնկեանի կողմէ առաջարկուած դասընթացներուն: Այսինքն ձեռնարկը համագաղութային համախմբումի վերածուեցաւ: Անոնք Կիւլպէնկեանի հետ միասնաբար կրթական ծրագրերը զարգացնելու ուղղութեամբ քայլեցին:

Ռ.Փ. - Այս հարցումը պատմական պատասխան մը ունի: Ֆրանսայի մէջ «Մկնիկ» աշխատանոցի ծրագրերը «Զարմանազան»-ի կորիզը հանդիսացան: Պէտք չէ մոռնալ որ մկնիկիցները ֆրանսահայ են: Նաեւ մենք կ'ուզենք «Զարմանազան»-ի միջոցով մեր գաղութներուն հետ առնչութիւնը աւելի զօրացնել, որպէսզի ընտանիքները հանգիստ մտքով իրենց զաւակները հոն դրկեն:

«ՆՅ» - Արժանիքնի պարագային գաղութը կրցած է երիտասարդ ուսուցիչներ պատրաստել, ի տարբերութիւն որոշ գաղութներու, ուր վերանորոգուելու դժուարութիւն գոյութիւն ունի: Ինչպէ՞ս կը բացատրէք այս երեւոյթը:

Պէտք է ըսել, որ «Զարմանազան»-ի ամբողջ գաղափարը հայկական «գիւղ» մը ստեղծելն է, ուր

լեզուն սորվելու, զայն իւրացնելու եւ այդ լեզուով աշխարհը տեսնելու միջոց մըն է: Հետեւաբար մենք գիտակցաբար կ'ուզենք գաղութին բացուիլ, բայց միաժամանակ պէտք է ուշադիր ըլլանք որ ներգաղութային խնդրայարոյց հարցերը մուտք չգործեն «Զարմանազան»: Նաեւ յաջողութեան բանալիներէն մէկը այն է, որ կարելի եղած չափով հաւասարակշռութիւն մը պահուի տարբեր գաղութներէ մասնակցողներուն միջեւ:

Բ. ԲԱԺԻՆ
ՀԱՅԵՐԷՆԸ ՊԷՏՔ Է ԲՆԱԿԱՆՕՐԷՆ
ՀԱՍԱՐԱԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐ ԼԵԶՈՒ ԴԱՌՆԱՅ ԵՒ ԹԱՓԱՆՅԷ
ԲՈՂՈՐ ՄԻՏՔԵՐԷՆ ՆԵՐՍ ԻՐԲԵՒ ՄՏԱԾԵԼՈՒ ԵՒ ՍՏԵՂԾԵԼՈՒ Տ ԻՐԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒ

«Նոր Յառաջ» - Կը խնդրէի ընդհանուր գիծերու մէջ անդրադառնալ «Զարմանազան»-ի ընթացքին գործադրուող ուսուցիչներու վերապատրաստման ծրագրին եւ հետապնդուած նպատակին:

Անի Կարմիրեան - «Զարմանազան»-ը կը ներգրաւէ երախաներ, պատանիներ, երիտասարդներ եւ անոնց ուղեկիցները, ինչպէս նաեւ ուսուցիչներ եւ ուսանողներ: Այս ճամբարը բոլորին համար իրարու հետ շաղուելու առիթ մը կ'ընձեռնէ: Դպրոցներուն մէջ ուսուցման ձեւերը եւ պայմանները յաճախ չեն թոյլատրեր որ վերապատրաստման ծրագրի մը հետեւող ուսուցիչներ իրենց ստացած տեսական պաշարը գործնական գետնի վրայ կանոնաւոր ձեւով փորձարկեն: Իբրեւ հետեւանք, իրենց ջանքերուն մէջ մինակ կը մնան եւ ժամանակով կը համակերպին կացութեան: «Զար-

«ՆՅ» - Ուսուցիչներու համար գործնական բաժինը ձեւով մը արտադասարանային եւ արտադպրոցական տարաբնոյթ աշխատանոցներու գործարկումն է, նաեւ առանձնաշնորհեալ միջավայր մը, ուր հալախօսութիւնը կը տիրապետէ: Դպրոցներու պարագային կացութիւնը նոյնը չէ: Դպրոցները ունին իրենց ուրոյն կրթական, կազմակերպչական ու վարչական կազմակարգերը: Կայ տնօրէնութիւն, հոգաբարձու մարմին, պետական կրթական ծրագիր, աշակերտներու այլազանութիւն, որոնք ունին գործելաոճ, որ կը սահմանէ կրթական շրջափակը: Ինչպէ՞ս ուսուցիչները բարեփոխեն միջավայրը: Ինչպէ՞ս կիրարկեն, փորձարկեն իրենց սովորած նորարարական միջոցները, մեթոտները...:

Ա.Կ. - Դուք շատ տեղին մատնանշեցիք արտադասարանային աշխատանոցներու պարագան: Եթէ կ'ուզենք որ հայերէնը դպրոցներու մէջ դասարանի պատերէն դուրս ալ շնչէ, եւ բնականօրէն գործածուի իբրեւ միջոց ընկերային, գիտական, գրական, մշակութային եւ այլ նիւթերու մասին արտայայտուելու համար, պէտք է ձեռքազատիք զայն բանտարկող եւ խեղդող կաղապարուած պայմաններէն, հայերէնը իբրեւ «դաս» չտեսնենք, տարիքային բաժանումներէն եւ դասարանային պատերէն խուսափինք որքան որ կարելի է: Միջտարիքային եւ բազմամիւթային ծրագրեր ստեղծենք: Ծամբարին պատանեկան աշխատանոցներուն մաս կազմելով ուսուցիչները կը տեսնեն թէ լեզուն ինչպէ՞ս կը բանի եւ կը գործածուի այդպիսի միջոցներով մը ստեղծելու համար: Օրինակ՝ ուսուցիչը պէտք է թոյլատրէ որ լեզուն գործածութեան մէջ յառաջընթաց ապրի եւ զարգանայ: Ուսուցիչներուն հետ հանդիպումներու ընթացքին միասնաբար այս նիւթերուն շուրջ կը մտածենք, իրենց նկատողութիւնները կ'ընդգրկենք

Եւ մեր ապրած փորձառութիւնները կը մեկնաբանենք: Իրենց կը մնայ նմանօրինակ մօտեցումներով իրենց դասարաններուն եւ դպրոցներուն մէջ լեզուին դերը վերանայիլ: Աւելցնեմ, որ ծրագրի աւարտէն ետք փափաքող ուսուցիչներուն հետ կապի մէջ կը մնանք եւ կան դպրոցներ որոնց տնօրէնութեան եւ ուսուցչակազմին հետ միասին կանոնաւոր կ'աշխատակցինք:

կարելի է ըսել Յունաստանի պարագային:

«ՆՅ» - Այսինքն կարգ մը համայնքներ, այս պարագային Արժանօրինը եւ Յունաստանը, հայերէնի ուսուցման դպրոցական համակարգը վերափոխելու ընթացքի մէջ կը գտնուին: Ըսել է թէ «Զարմանազան»-ի վառած կայծը բոցավառելու հնարաւորութիւն ունի: Ար-

ծրագիրը կը պարփակէ լեզուաբանութեան, Սփիւռքի մէջ երկլեզուութեան, ընթերցելու եւ այսօրուան հասկացողութեամբ գրելու, կարգալու ոլորտները: Ուսուցիչները ամէն օր առիթը ունին ճամբարի աշխատանոցներուն հետեւելու եւ իրենց դիտարկումները գրի առնելու: Դասընթացքի բովանդակութեան մասին մանրամասն տեղեկութիւններ կարելի է քաղել zarmanazan.com կայքէջէն:

մանկավարժներու տեսական մօտեցումները: Արդեօք այսօրուան ուսուցիչը հայագիտական գետնի վրայ բաւարար պաշար ունի՞ եւ ո՞րքանով այս նոր մեթոտները կը յղուին այդ պաշարին եւ ո՞րքանով կարելի է զանոնք այժմէականացնել, թարմացնել կամ նորարար աչքով կարդալ, ընթերցել՝ փոխանցելու համար:

Ա.Կ. - Կ'ենթադրեմ, թէ ամէն ինչ կարելի չէ մէկ անգամէն հարթել, լուծել: «Զարմանազան»-ի աշխատանոցներուն մէջ ուսուցիչները անգամ մը եւս կ'անդրադառնան որ լեզուի դասաւանդումը շատ աւելի ծաւալուն է, եւ կարելի չէ միայն ուղղագրութեամբ, քերականութեամբ, պատմութեամբ, կրօնքով եւ այլ դասանիւթերով սահմանափակել: Անոնք կը գիտակցին թէ այսօր կարելի է հայերէնը ոչ միայն իբրեւ «դաս» սորվիլ, այլ դաս ըլլալէ անդին՝ հաճոյքով իրացնել, սեփականացնել, գործածել եւ ապրիլ: Տպաւորիչ է իրենց համար (եւ նոյնպէս բոլորիս համար) տեսնել թէ պատանիներուն լեզուն մէկ ամ-

Խմբանկար

«ՆՅ» - Այս ծրագիրը խորքին մէջ շատ աւելի ընդլայնուած քննարկումի պահանջը կը դնէ, այն առումով որ այս աշխատանքին մէջ դպրոցներու տնօրէնութեան եւ հոգաբարձութեան ներգրաւումը եւս էական կը դառնայ, որովհետեւ ուսուցիչներու իրաւասութեան սահմաններէն դուրս կ'ելլեն կրթական ծրագիրը վերանայելու եւ հայերէն լեզուի աշխատանոցի կազմակերպման հարցերը: Տնօրէնները եւ կրթական պատասխանատուները ի՞նչ չափով ներգրաւուած են այս ծրագրին մէջ:

դ օ ր ի ի շ համայնքներ ալ կա՞ն որոնք պատրաստ են նորարարական փորձարկումներ կատարելու:

Ա.Կ. - Այդ հարցը կապուած է համայնքէն ներս գործող պատասխանատուներու եւ ուսուցիչներու պատրաստակամութեան: Այսինքն մէջ մը որ պատուհանը բանաս ալլեւս պէտք է փոփոխութեան պատրաստ ըլլաս, միշտ դէպի լաւը ձգտելու նպատակով: Այդ շարժումը ստեղծելու քայլը ոչ թէ դուրսէն, այլ՝ ներսէն պէտք է գալ, նկատի ունենալով որ ամէն դպրոց իր պայմաններուն եւ կարելիութիւններուն համաձայն կ'աշխատի եւ կրնայ մարդու խի սահմանափակումներ ունենալ: Մենք ալ ըստ այնմ կ'աշխատակցինք անոնց հետ, քանի որ ամէն տեղ նոյն պատկերը չի ներկայանար: Ընդհանուր առմամբ հայ գաղութներու դպրոցական ցանցերը մեր ուշագրութեան կեդրոնը կը գտնուին:

«ՆՅ» - Վերադառնալով ուսուցիչներու վերապատրաստման ծրագրի միջուկին, ծրագրի տեսական բաժինը ի՞նչ նիւթեր կ'ընդգրկէ:

Ա.Կ. - Նախ ըսեմ, որ «Զարմանազան»-ի այս ծրագիրը տեսականը եւ գործնականը միացնելու միտող կամուրջ մը կը հանդիսանայ: Առաջին օրէն ԻնԱԼՔՕ-ի հայագիտական բաժնի վարիչ Անահիտ Տօնապետեան մեզի հետ աշխատակցեցաւ այս ծրագրին շուրջ ու ստեղծեց համապատասխան վկայական մը («Արեւմտահայերէնի ուսուցում Սփիւռքի մէջ»): Վկայականը կը ստանան այն ուսանողները, որոնք «Զարմանազան»-ի մէջ գործադրուող կրթական ծրագրին կը հետեւին եւ յետոյ՝ տարուան ընթացքին կ'ամբողջացնեն զայն դպրոցներէն ներս կատարած իրենց աշխատանքով: Ամռան

Խումբ մը ուսուցիչներ հանգստեան պահուն

տրուին համապատասխան նիւթերը: Ըսեմ, թէ աշխատանքը թերեւս կարելի չէ բառին բուն իմաստով հետազօտութիւն անուանել, որովհետեւ միասնաբար տեղուցնելու վրայ լսելով, մեկնաբանելով եւ աւօրեային մէջ տեսնելով է որ նիւթը մարսելի կը դառնայ: Ծրագրին մէջ գործնական բաժինը կարեւոր է, այսինքն ուսուցիչները վերադարձին պէտք է կարենան աշխատանոց մը վարել եւ աշակերտներուն փոխանցել իրենց իրացուցածը, անշուշտ տեղական պայմաններուն համապատասխան եւ քայլ առ քայլ յառաջանալով:

«ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ»-Ը ՎԱՅՐ ՄԸՆ Է, ՈՒԻԿԷ ՄԵԾ ՈՒ ՊԶՏԻԿ ԲՈՂՈՐ ՄԱՍՆԱԿԻՅՆԵՐԸ ՀԱՐՍՏԱՅԱԾ ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ

«ՆՅ» - Վերապատրաստման ծրագրին մէջ երիտասարդ ուժերու ներգրաւումը քաջալերող երեւոյթ մըն է: Բայց ուսուցիչը նաեւ պէտք է քաջածանօթ ըլլայ հայագիտական նիւթերուն՝ գրականութեան, պատմութեան, նաեւ բաղդատութեան համար իր ձեռքին տակ ունենայ հին

սուան ընթացքին ինչպէս կը բացուի, ինչպէս օրէ-օր ինքնավստահութիւն կը շահին, իրարմէ ուժ կ'առնեն եւ ընկերային մղումով լեզուին մաս կազմելու ցանկութիւնը զգալի ձեւով կ'աճի իրենց մէջ:

Ամէն պարագայի, «Զարմանազան»-ը վայր մըն է, ուրիկ մեծ ու պզտիկ բոլոր մասնակիցները հարստացած կը մեկնին:

Ըսեմ նաեւ որ «Զարմանազան»-ԻնԱԼՔՕ-ի ծրագրին մասնակցող կարգ մը ուսուցիչներ վկայականը առնելէ յետոյ հայագիտութեան մարզին մէջ մասնագիտանալու նպատակով համալսարանական դասընթացքներու կ'արձանագրուին:

«ՆՅ» - Ընդհանրապէս հայկական դպրոցներու մէջ մէկ ուսուցիչ կը զբաղի քանի մը դասարաններու աշակերտներով եւ այսպէս ըսած՝ ան մեկուսացած վիճակ մը կ'ապրի: Իսկ երկլեզուութեան պարագային երկու լեզուները իրարմէ անջատուած են, դասանիւթերը իրարու առնչուած չեն: Ձեր ըսածներէն հետեւեցնելով՝ «Զարմանազան»-ի ծրագիրը ձեռով մը մեկուսացումէ կը ձերբազատէ ուսուցիչները: Հետաքրքրական է գիտնալ, թէ տարբեր դպրոցներու

ուսուցիչներու միջեւ հաղորդակցութեան ցանց մը ստեղծելու կարելիութիւնը կա՞յ, թե՞ ո՛չ: Եւ երկրորդ՝ որքանով դպրոցէն ներս հայերէնի ուսուցիչները, Փրանսերէնի ուսուցիչներու հետ գործակցութեան նոր հող մը կրնան ստեղծել նորարարական մտայնումով:

Ա.Կ. - Ուսուցիչները ինքնաբերաբար կը սկսին իրարու հետ հաղորդակցելու: Կարողները իրարմէլ գատող «գաղտնի» դռները կը բացուին եւ հետզհետէ կապեր կը հաստատուին կրթական զանազան հաստատութիւններու միջեւ: Կրկին Արժանիինի օրինակը պիտի բերեմ, ուր ճիշդ այդպէս պատահեցաւ: Հոն դպրոցներու պատասխանատուները, հակառակ իւրաքանչիւրի առանձնայատկութեան, կրցան բովորօրէն գալ եւ միասին աշխատիլ ու կարծիքներ փոխանակել: Կարժէ խորհրդակցիւնք, տեսնելու համար թէ ինչպէ՞ս կարելի է այդ օրինակով «վարակել» հայկական դպրոցները՝ տարբեր գաղութներու մէջ: Սփիւռքեան մանկավարժական զանազան փորձառութիւնները կանոնաւոր ձեւով իրարու փոխանցելու կարելիութիւններ պէտք է ստեղծել եւ միջսփիւռքեան մանկավարժական կապերը հարստացնել:

«ՆՅ» - Ինչ կը վերաբերի երկլեզուութեան բնագաւառին, ապա

երկու լեզուներու միջեւ հաղորդակցութեան կապեր ու կամուրջներ վերահաստատելու կամ թարգմանական գրականութիւն ստեղծելու առնչուող նիւթերը եւ երկլեզուութեան սահմաններու մէջ ծրագիր մշակելու խնդիրները ինչպէ՞ս կ'արժարժուին «Զարմանազան»-ի մէջ:

Ա.Կ. - «Զարմանազան»-ը իրականութեան մէջ 24 աշխատանքային օր ունի, որոնց ընթացքին մասնակցողները նախ պէտք է վայրին վարժուին, իրենց տեղը գտնեն եւ շնորհիւ հրամցուած ծրագրերուն եւ առանց ստիպողականութեան՝ հայերէնը գառնայ իրենց հաղորդակցութեան հարազատ եւ հաճելի լեզուն: Գիտէք, իւրաքանչիւր մասնակցող իր բնակավայրի տիրապետող լեզուն շարժած հետը կը բերէ, որուն վրայ կ'ստեղծուի անգլերէնը որ ձեւով մը համաշխարհային կամուրջ լեզուի դերը կը կատարէ: Ազգակիցները պէտք է կարենան հարազատ միմուրտ մը ստեղծել, ուր հայերէնը բնականօրէն հասարակ յայտարար լեզու գառնայ եւ թափանցէ բոլոր միտքերէն ներս իրրեւ մտածելու եւ ստեղծելու տիրական լեզու: Այդ է որ ինքնին վարակիչ շարժման ուժ մը կը փոխանցէ բոլոր անոնց՝ որոնք միասնաբար ապրած են «զարմանազանեան» փորձառութիւնը:

Հարցազրոյցները վարեց՝
ԴԻՐԱՅԻ ԶՈՒՆԵԱՆ ■